

INSTYTUCJONALIZACJA W NOWOCZESNYCH SZTUKACH WALKI

Sztuki walki zostały wyodrębnione z umiejętności wojskowych i rozwinięte, jako perfekcyjne systemy indywidualnej walki z bronią i wręcz głównie w krajach Azji Wschodniej. Znaczący wpływ na ich fenomen miał klasztor Shaolin¹ i inne świątynie – buddyjskie, taoistyczne i sintoistyczne. Następową tam transformacją od umiejętności zabijania do sztuki i drogi walki, a więc ku doskonaleniu się przez ćwiczenia ruchów walki. Obok opanowania własnego ciała i władania tradycyjną bronią należało opanować lęk przed śmiercią i różne emocje, także własną agresję. Od czasu upowszechnienia broni palnej i upadku klasy szlacheckiej (np. japońskich samurajów) sztuki walki znacznie straciły swój walor praktycznej użyteczności. Przetrwały jednak, choć w różnych postaciach, do naszych czasów.

Czym są nowoczesne sztuki walki? Według ustaleń ich ogólnej teorii² są to szeroko rozumiane sztuki walki i ich pochodne uprawiane współcześnie, czyli w wieku XXI. Niekiedy są one zachowane w postaci bliskiej wobec oryginalnej, tej sprzed wieków. Częściej jednak znajdujemy ich współczesne aplikacje, modyfikacje i adaptacje do aktualnych potrzeb. Nauczane są dla rekreacji ruchowej, dla sportu i rywalizacji, dla samoobrony i poczucia bezpieczeństwa, dla celów komercyjnych lub dla pasji ich miłośników (rodzaj specyficznego hobby dla koneserów i pasjonatów). Treści ich nauczania dostosowywane są do celów i zadań stawianych przez poszczególnych liderów, działaczy i propagatorów. Autor przyjmuje szerokie rozumienie sztuk walki, jak w definicji pojęcia *fighting arts*. Jego szeroki zakres obejmuje klasycznie rozumiane sztuki walki, sporty walki oraz systemy *combat*, samoobrony itp.

¹ M. Shahaar (2011), *Klasztor Shaolin. Historia, religia i chińskie sztuki walki*, Kraków.
² W.J. Cynarski (2019), *Sztuki walki i sporty walki. W kierunku ogólnej teorii*, Gdańsk.

Jak natomiast należy rozumieć pojęcie „instytucjonalizacja”? Rozpocznijmy od Talcotta Parsonsa. Otóż według Parsonsa, „analizując wzajemne powiązania między czterema systemami działania oraz powiązania między tymi systemami i środowiskami działania, trzeba koniecznie mieć na uwadze problem «interpenetracji». Najlepiej znanym przypadkiem «interpenetracji» jest zapewne internalizacja przedmiotów społecznych i norm kulturowych przez osobowość jednostki”³. Podjął on *implicite* problem osobowego traktowania jednostki. Właśnie tutaj, na gruncie ujęcia systemowego sprzeczności i dychotomiczne przeciwstawienia klasycznych teorii tracą sens. Parsons ujmuje szerszy kontekst problemów wzajemnych relacji w ramach systemu, a także między systemami. Jego zdaniem „konstrytuwne struktury systemów społecznych” są przejawem instytucjonalizacji normatywnych składników systemów kulturowych.

Karl-Heinrich Bette zaproponował stosowanie ujęcia systemowego w socjologii sportu⁴. Tym bardziej można je odnieść do interpretacji fenomenu sztuk walki, które współtworzą kulturę fizyczną. Aczkolwiek są one – z racji celów, metod i wartości – składową różną od sportu rywalizacji, wychowania fizycznego, rekreacji ruchowej, rehabilitacji ruchowej lub aktywnych form turystyki. Bette rozwija koncepcje T. Parsonsa, N. Luhmanna i G. Batesona w kierunku opisu systemu sportu w relacji do systemu społecznego⁵. Analogicznie warto analizować powstawanie i funkcjonowanie instytucji społecznych wokół nowoczesnych sztuk walki.

Pojęcie instytucji należy tu rozumieć, jako przyjęty i utrwalony w społeczeństwie sposób postępowania w danej sprawie. Z kolei instytucjonalizacja jest procesem powoływania, ustalania i przyjmowania kolejnych instytucji. Tak jest to rozumiane w socjologii sztuk walki⁶. W rozwoju instytucjonalnym występuje tu zjawisko naśladownictwa. Jest ono częstsze, niż pojawianie się instytucji zupełnie nowych. W tym naśladownictwie najczęściej, świadomie lub nieświadomie, dany lider sięga do własnych doświadczeń i powtarza

³ T. Parsons (1971), *The System of Modern Societies*, New York: 5.

⁴ K.H. Bette (1999), *Systemtheorie und Sport*, Frankfurt am Main.

⁵ T. Parsons (1971), dz. cyt.; G. Bateson (1981), *Ökologie des Geistes: Anthropologische, psychologische, biologische und epistemologische Perspektiven*, Frankfurt am Main; N. Luhmann (1985), *Social Systems: Outline of a General Theory*, Frankfurt am Main; Tenże (2004), *Einführung in die Systemtheorie*, Heidelberg; Por. K.H. Bette (2010), *Sportsoziologie*, Bielefeld.

⁶ W.J. Cynarski (2006), *The institutionalization of martial arts*, „European Journal for Sport and Society”, 3(1): 55-61; Tenże (2012), *Antropologia sztuk walki. Studia i szkice z socjologii i filozofii sztuk walki*, Rzeszów.

często rozwiązania instytucjonalne swoich minionych nauczycieli. Zwłaszcza, gdy próbuje im dorównać.

Analizować będziemy programy nauczania, ustaloną hierarchię społeczną i relacje interpersonalne grup ćwiczących, funkcjonowanie szkół i organizacji, oraz zachodzące tu instytucjonalne zmiany. Interesuje nas historia najnowsza organizacji sztuk walki. Przykłady przytoczymy z nowoczesnych postaci *jujutsu*, *karate* i *kobudo*. Jak wygląda *status quo* szeroko rozumianych sztuk walki (pojęcie *fighting arts*)⁷ w XXI wieku?

Ponad 40-letnie doświadczenia własne autora z praktyki oraz obserwacja uczestnicząca w międzynarodowym środowisku sztuk walki, poparte analizą literatury przedmiotu, pozwalają na przedstawienie szeregu spostrzeżeń.

Wyniki naukowych penetracji

Nauczanie sztuk walki i jego instytucjonalizacja badana była wprawdzie wycinkowo, ale pewne tezy można z dużą dozą prawdopodobieństwa uznać za prawdziwe dla różnych odmian sztuk walki. Jan Słopecki⁸ zbadał programy nauczania polskich szkół i organizacji *jujutsu*; wskazał przy tym na fakt, iż w większości przypadków coraz mniej akcentowany jest „system edukacyjny”. Nauczanie i wychowanie staje się w dobie pośpiechu i skrajnej komercjalizacji wielu dziedzin celem coraz mniej istotnym.

Z kolei badania hierarchii społecznej i relacji interpersonalnych w środowisku praktyków sztuk walki prowadzą do ogólnego spostrzeżenia, że następują tu zmiany w kierunku demokratyzacji i egalitaryzacji. Aczkolwiek w niektórych przypadkach wzorce kulturowe przejęte wprost z konfucjańskich Chin, z Japonii lub Korei nadal funkcjonują⁹. W ćwiczących dziś grupach chińskich lub japońskich sztuk walki wzór relacji według dalekowschodnich hierarchii starszeństwa pozostaje zwykle zachowany, ale przestrzegany niekoniecznie rygorystycznie.

Dość uniwersalna dla różnych odmian sztuk walki jest instytucja mistrza-nauczyciela. Chodzi o pojęcie samodzielnego nauczyciela o potwierdzonych wszelkich kompetencjach, czyli kogoś takiego, jak profesor tytularny.

⁷ W.J. Cynarski (2019), dz. cyt.

⁸ J. Słopecki (2009), *Ocena programów edukacyjnych jujutsu w Polsce*, Warszawa (AWF, praca doktorska); Tenże (2012), *Wprowadzenie do teorii i metodyki nauczania sztuk walki, na podstawie systemów jūjutsu*, Głogów.

⁹ W.J. Cynarski (2016), *Three patterns of group relations in martial arts schools*, „Studies in Sport Humanities”, 19: 54-59.

Za takiego w japońskim *budo* uznaje się posiadacza tytułu *hanshi* lub najwyższego w danej „dyscyplinie” *budo* (np. w *karate*) – *meijin*. Posiadacz niskiego stopnia mistrzowskiego jest tylko instruktorem odpowiedniej rangi.

Dość powszechnie przyjmuje się wciąż system stopni mistrzowskich (jap. i kor. „dan”; chin. „toan” lub „duan”). Samodzielny mistrz lub „wielki mistrz” to zwykle posiadacz wysokiego stopnia mistrzowskiego – 8-10 dan. Dojście do tego poziomu w uznawanych powszechnie szkołach i organizacjach sztuk walki trwa 40-50 lat nieprzerwanej praktyki. Ponadto trzeba trafić na najlepszych nauczycieli, mieć dużo zdrowia i szczęścia. Toteż w dobie pośpiesznego osiągnięcia sukcesów i różnych dóbr upowszechniają się drogi „na skróty”. Można na przykład zostać wielkim mistrzem w szkole, stylu lub systemie sztuk walki, który się samemu wymyśliło. Wówczas nowy „mistrz” dość często przyznaje sobie tytuł swojego wcześniejszego nauczyciela. Na przykład wielu uczniów Masutatsu Oyamy, którzy odeszli od niego i założyli osobne organizacje, przyjęło tytuł „*kancho*”, który w szkole i organizacji *Kyokushinkai* należał wyłącznie do M. Oyamy.

Jeżeli ktoś stworzy jakiś twór w obszarze *fighting arts*, to zyska uznanie i szacunek środowiska, ale wtedy i tylko wtedy, gdy docenią go autorytety już uznane. Elitarne grono niechętnie przyjmuje nowych *Grand Masters*. Sam tytuł Wielkiego Mistrza jest często stosowany lub także nadużywany. Ograniczmy jednak rozważania do szkół i organizacji nowoczesnego *jujutsu*, *karate* i *kobudo*, czyli sztuk walki pochodzących z tradycji wojowników wysp japońskich.

Modern jujutsu

„Już od przeszło stu lat niedouczeni w zakresie *jūjutsu* Europejczycy zakładają niezależne od japońskich instytucji organizacje. W swoich szkołach, klubach, związkach i federacjach ustalają regulaminy przyznawania sobie stopni. Słabe pojęcie o oryginalnym *jūjutsu* powoduje, że tworzą własne style. Innymi sposobami racjonalizacji są: 1) używanie nazwy *jūjutsu* (w różnych odmianach transkrypcji) bez podawania szkoły lub stylu, czyli ćwiczenie *jūjutsu* bezstylowego; 2) wprowadzenie nazwy *modern jujutsu*, dla uczciwego odróżnienia uprawianej wersji zmodyfikowanej od oryginalnej japońskiej; 3) użycie nazwy samoobrona (jap. *goshinjutsu*) dla określenia tego, co w istocie jest nauczane”¹⁰. Rzecz dotyczy nie tylko uprawnień do nauczania. Zjawiskiem

¹⁰ W.J. Cynarski, W. Bajorek (2011), *Institutionalization of the jujutsu martial art in Poland: the problem of teaching qualifications*, „*Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*”, 11(4): 54-58.

patologicznym, ale niestety dość częstym, jest kupowanie bądź sprzedawanie stopni mistrzowskich, a w ten sposób ich dewaluacja. Osoby o niskich umiejętnościach kupują często swe stopnie, z najwyższymi włącznie. Problem ten opisał Jan Słopecki¹¹.

Jujutsu identyfikowane z samoobroną nauczane było przez Krzysztofa Kondratowicza w ramach stworzonej przez niego szkoły i organizacji *Goshin-ryu* (Szkoła Samoobrony). Nauczał on bezstylowego *jujutsu*, bazując głównie na technice *judo* i tworząc własne regulaminy¹². Chętniej jednak używał on przymiotnika „tradycyjne”, niż „nowoczesne”. Programy i promocję *modern jujutsu* tworzyli i realizowali liderzy międzynarodowych federacji, jak R. Orlandi, R. Clark lub R. Grzegorz¹³. Miały to być nowoczesne systemy, stosujące nowoczesne metody, uczące wybranych skutecznych (najsukuteczniejszych) technik etc. Czyli nowoczesność ogłaszana była jako atut tych stylów lub programów nauczania. Często były to elementy techniczne pochodzące z różnych odmian klasycznego *jujutsu* sztuk walki, np. z *karate*.

Jedną z postaci nowoczesnego *jujutsu* jest jego odmiana sportowa. Wygląda ona jak połączenie *karate non-contact* i *judo*, przy czym repertuar technik dozwolonych regulaminami walki jest szerszy, niż suma repertuaru technicznego wskazanych dyscyplin. To znaczy – w walce na dystans stosowane są techniki podobne, jak w bezkontaktowym *karate*, a w walce „z chwytu” można stosować niektóre techniki niedozwolone w sportowym *judo*. Ta dyscyplina sportu żyje już własnym życiem, ale w największym stopniu kopiuje rozwiązania instytucjonalne z *judo*¹⁴. Dość popularne dziś brazylijskie *jujutsu* także jest postacią *modern jujutsu*. Czerpie ono z tradycji japońskiego *jujutsu*, ale też z *judo*, zapasów i doświadczeń w *vale tudo*, *Mixed Martial Arts*; stopniowo staje się regulaminem sportowym, jedną z kategorii *jujutsu sportowego*.

¹¹ J. Słopecki (2013), *Race for the highest martial arts grades, its glamour and shadows*, „*Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*”, 13(4): 35-44.

¹² Por. K. Kondratiwicz (1991), *Jiu-jitsu. Sztuka walki obronnej*, Warszawa.

¹³ R. Orlandi (1975), *Ju-jitsu moderno*, Roma; R. Clark (1979/1980), *World Ju-Jitsu Federation Program*; R. Grzegorz (2005), *Modern Ju-Jitsu. Program szkolenia (techniczne wymagania egzaminacyjne)*, Głogów.

¹⁴ S. Sterkowicz, T. Ambroży [red.] (2003), *Ju-jitsu sportowe: proces szkolenia (podręcznik trenera)*, Kraków; T. Ambroży, A. Kędra (2007), *Ju-jitsu duo-system. Wybrane zagadnienia treningu sportowego*, Kraków; Por. W.J. Cynarski (2012b), *Jujutsu yesterday and today. From research on the institutionalization of martial arts*, „*Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*”, 12(3): 10-18.

Modern kobudo

„Nowoczesne *kobudo*” brzmi jak oksymoron, gdyż *kobudo* znaczy „stare *budo*”, „stare drogi sztuk walki”. Powszechnie jednak przyjęło się utożsamiać *kobudo* ze sztukami władania tradycyjnymi rodzajami broni. W takim rozumieniu nauczane jest na przykład w Szkole Karate H. Weitmanna w Neuffen. Są to między innymi uproszczone, skrócone formy techniczne z długim kijem, tonfami, *sai* (widełki do sadzenia ryżu) etc. Skracanie długich złożonych form jest przykładem dostosowania treści nauczania do funkcjonowania na komercyjnym rynku i oczekiwań odbiorcy usług – adepta szkoły. Ponadto liderzy nowych stylów *kobudo* tworzą nowe układy techniczne bez nawiązania do tradycji krajów Azji Wschodniej lub sięgając wybiórczo do przekazu (nauczania) różnych szkół.

Klasyczne *kobudo*, czyli nauczanie dawnych szkół (*koryu*), jak piętnastowiecznej *Tenshinshoden Katorishinto-ryu*, wymaga opanowania władania różnymi rodzajami tradycyjnych broni. Uczeń musi opanować dziesiątki złożonych form technicznych, co wymaga lat praktyki i ciągłego powtarzania poznanych już elementów. Jest to *kobudo* sensu stricto. Broni z XV wieku towarzyszą klasyczne stroje samurajskie, zaawansowanie potwierdzone jest równoległe stopniami i licencjami (certyfikaty), a uczeń zdobywa względnie kompletną praktyczną wiedzę o sztuce prowadzenia wojny i różnych sposobach walki¹⁵.

Proces instytucjonalizacji i ideowej zmiany dotyczy zarówno nauczanego dziś klasycznego *aikijutsu*¹⁶, jak też innych postaci *kobudo* (np. *bojutsu*, *kenjutsu*, *shurikenjutsu*). Modyfikowane są programy i metody nauczania, wymagania na stopnie, oraz przede wszystkim cele. Cel bojowy, utylitarny przestał mieć znaczenie. Szymierka na ostrą broń pozostaje elementem dawnej tradycji i jako taka jest kultywowana. Od adeptów nie wymaga się też przysięgi, a za zdradę sekretów nie karze śmiercią.

¹⁵ Bogactwo tego swego rodzaju skansenu kulturowego opisane jest np. w pracach: R. Otake (2007), *Katori Shinto-ryu. Warrior Tradition*, Berkeley Heights-New Jersey; Y. Sugino, K. Ito (2010), *Tenshin Shoden Katori ShintoRyu Budo Kyohan*, Norderstedt; L. Sieber, R. Grzywacz (2015), *Jubilee of Shibu Kobudo in Poland 1995-2015*, „Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology”, 15(4): 13-25; S. Mor-Stabilini (2016), *The Ancient Art of the Japanese Sword. The ancient school of Tenshin Shoden Katori Shinto Ryu along historical, cultural and spiritual path*, Bergamo.

¹⁶ W.J. Cynarski, K. Obodyński (2005), *Martial Arts in the process of institutional and ideological change on the example of Aikijutsu*, „International Journal of Eastern Sports & Physical Education”, 3(1): 118-129.

Modern karate

Karate i jego nazwę stworzono na wyspie Okinawa. Była to sekretna tradycja Królestwa Riukiu. Gdy karate trafiło do Japonii, na jej centralne wyspy, uległo japonizacji i wieloaspektowej modernizacji¹⁷. Tak więc już japońskie *karate* (pięć głównych stylów i ich pochodne) są bardziej *modern* niż „tradycyjne” Elementy spoza tradycji Okinawy włączyli zarówno uczniowie Funakoshiego (style *Shotokan*, *Shotokai*), Hironori Otsuka (*Wado-ryu*) i Masutatsu Oyama (*Kyokushin karate*). Jednakże wszystkie one nawiązują do tradycji duchowej Chin i Japonii.

Shotokan jest zmodyfikowanym klasycznym *Shorin-ryu*. Masutatsu Oyama zmodernizował zarówno *Shotokan* i *Goju-ryu*, uzupełniając o nowe elementy techniczne (z *Shakuriki kenpo* i boksu tajskiego) oraz wprowadzając nową filozofię walki¹⁸. Był to już styl nowoczesny w stosunku do powstałych wcześniej. Został jednak istotnie jeszcze zmodyfikowany przez Shigeru Oyamę, twórcę *Oyama karate*¹⁹.

Możemy więc mówić o względnej nowoczesności i różnym poziomie rozwoju instytucjonalnego. Ponadto *modern karate* przyjmuje różne postaci – *karate* sportowego, *karatedo* (tu akcent pada na doskonalenie osoby ćwiczącej) lub jakieś sztuki samoobrony, często z eklektyczną sferą techniczną. W szerokim rozumieniu pojęcia *karate* R. Habersetzer mieści nawet techniki *Wing Chun kung-fu*²⁰.

Niewątpliwie każde *karate* sportowe jest odmianą *modern karate*. Nie jest tutaj istotne, czy walka rozgrywana jest, w świetle sportowych regulaminów, w systemie *non-contact* (do jednego lub trzech „śmiertelnych” trafień), *knock-down* czy *full-contact*. Propagatorzy *karate* sportowego widzą w nim zwłaszcza nowoczesną dyscyplinę sportu, a celem treningu jest zwłaszcza wynik sportowy²¹.

¹⁷ N.C.G. Johnson (2012), *The Japanization of Karate? Placing an Intangible Cultural Practice*, „Journal of Contemporary Anthropology”, 3(1): 60-78.

¹⁸ Por. M. Oyama (1979), *Mas. Oyama's Karate Philosophy. The Kyokushin Way*, Tokio; G. Funakoshi (1994), *Karate-Do. My Way of Life*, Philadelphia; N.C.G. Johnson (2012), dz. cyt.

¹⁹ D. Sądecka, M. Janusz, K. Sochacka (2019), *25 years of activity by the Oyama Sports Club in Rzeszow*, „Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology”, 19(1S): 15-24.

²⁰ R.J. Habersetzer (1994), *Karate für Meister. Mit Körper und Geist*, Berlin.

²¹ Por. J. Świerczyński (1983), *Karate*, Warszawa; J. Miłkowski (1984-85), *Karate sportowe*, t. 1-7, Warszawa; I. Jorga (1991), *Fudokan Karate Do Fighting Art*, Belgrade; D. Sądecka, M. Janusz, K. Sochacka (2019), dz. cyt.

Antystylem, wobec sportowego *karate*, jest stworzone przez P. Jahnke *Zen-do karate Tai-te-tao*. Tu znajdujemy rozwinięcie filozofii „Drogi Karate” G. Funakoshiego²². Rywalizację sportową odrzucono, jako sprzeczną z drogą „ręki pokoju”. Nastąpiło też odrzucenie konwencji sportowej, jako ograniczenia dopuszczonych do użycia technik. Uprawianie *karate* ma jednocześnie uczyć pełnej samokontroli oraz realnych umiejętności w samoobronie²³. Ograniczono liczbę *kata* w programie nauczania, stopni *kyu* i technicznych stopni *dan* (egzamin techniczny do 3 dan). Wskazana szkoła i styl zaistniały w roku 1975.

Wśród licznych eklektycznych stylów *karate* powstałych poza Japonią *Zen-do karate Tai-te-tao* jest jednym z udanych, które znalazły uznanie. Współtworzy system *Idokan budo*. Jednak, z racji odrzucenia udziału w rywalizacji sportowej, ma niewielkie szanse na globalne upowszechnienie. Natomiast różne mniej udane style i słabiej rozwinięte instytucjonalnie kończą zwykle swe funkcjonowanie wraz z zakończeniem działalności przez ich twórcę.

Dyskusja

Niektóre szkoły i organizacje powstały względnie niedawno (w drugiej połowie XX wieku), ale uczą technik oryginalnych. Tak jest z *aikibudo* A. Floqueta. W tym systemie nauczane jest klasyczne *kobudo*, *aiki-jujutsu* szkoły *Daito-ryu* i formy zmodernizowane²⁴. Tu funkcjonują instytucje podobne do utrwalonych w szkołach sztuk walki z czasów feudalnych i restauracji Meiji. Lider decyduje arbitralnie, co jest korzystne dla szkoły i organizacji.

Nawet *aikido Aikikai* promowane było swego czasu, jako najnowocześniejsza japońska samoobrona²⁵. Coś, co w pewnym momencie stanowi nowość, jawi się wówczas jako nowoczesne. To samo dotyczyć może starego, klasycznego w sferze technicznej *aikijutsu*. Hisashi Nakamura stworzył względnie kompletny system *Takeda-ryu Nakamura-ha*. Jego uczeń – Roland Maroteaux – powołał *Takeda-ryu Maroto-ha*, w którym naśladuje system stopni, licencji i tytułów, wprowadzając jedynie małe poprawki. Tak więc nawet w odmianach

²² G. Funakoshi (1994), dz. cyt.

²³ L. Sieber (2011), *Zen-do karate Tai-te-tao*. W: W.J. Cynarski [red.], *Selected Areas of Intercultural Dialogue in Martial Arts*, Rzeszów: 145-154.

²⁴ W.J. Cynarski (2018), *30 years of aikibudo in Poland (1987-2017). An example of the process of institutionalisation in martial arts*, „Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology”, 18(2): 15-22.

²⁵ Por. G. Wischnewski (1968), *Aikido – modernste japanische Selbstverteidigung*, Wiesbaden.

nawiązujących wprost do starej tradycji pojawiają się szkoły bardziej nowoczesne, dostosowane do kompetencji i mentalności ich twórców i liderów.

Dojrzałość organizacyjna idzie zwykle w parze z rozwojem instytucjonalnym. Większe organizacje i dłużej działające utrwalają instytucje sobie tylko właściwe, jak różne kategorie licencji dla różnych uprawnień, specjalne tytuły i regulaminy. System awansu i „ścieżka kariery” są tu dość dokładnie ustalone²⁶. Gdzie indziej dużo zależy od samego tylko mistrza-nauczyciela.

Międzynarodowa organizacja Idokan lub Polski Związek Judo (PZJudo) są okrzepłe organizacyjnie dzięki długoletniemu, ponad 60-letniemu już funkcjonowaniu²⁷. Mogły one zapożyczać pewne rozwiązania instytucjonalne od innych, podobnych organizacji. Następnie kolejne, powstające później stowarzyszenia i federacje naśladują pewne wzorce organizacji starszych, a podobnych lub bliźniaczych. Przykładowo, Polski Związek Ju-Jitsu przyjął wiele ustaleń regulaminowych wzorując się na PZJudo. Organizacja *aikibudo & kobudo* w Polsce lub klub *Oyama karate* w Rzeszowie²⁸ działają dopiero od ćwierćwiecza, czyli są względnie młode. Więc dopiero wypracowują swe wzory, które stają się pewną tradycją, niekiedy pozastatutową i pozaregulaminową.

Pobocznym tematem jest proces instytucjonalizacji w środowisku badaczy sztuk walki. Badacze *martial arts*, jako kulturowego fenomenu i zjawiska obszaru kultury fizycznej, także się organizują. Powołują stowarzyszenia naukowe i periodyki naukowe, organizują wspólne projekty badań i konferencje²⁹. Już nie chodzi o promocję określonych sztuk walki lub sportów walki, lecz o ich względnie obiektywną naukową interpretację³⁰. Powstała także wreszcie Ogólna Teoria Sztuk Walki (*The General Theory of Fighting Arts*)³¹.

²⁶ W.J. Cynarski, K. Obodyński, A. Litwiniuk, L. Sieber (2009), *Exemplification of the process of institutionalization of far eastern martial arts*. W: W.J. Cynarski [red.], *Martial Arts and Combat Sports – Humanistic Outlook*, Rzeszów: 83-89; W.J. Cynarski, A. Litwiniuk (2011), *Exemplification of the institutionalization process of martial arts: the new development*, „Journal of Combat Sports and Martial Arts”, 2(1): 49-52.

²⁷ Por. W. Sikorski (2009), *50 lat polskiego judo. Wymiar olimpijski*, Łódź; W.J. Cynarski, A. Litwiniuk (2011), dz. cyt.

²⁸ L. Sieber, R. Grzywacz (2015), dz. cyt.; W.J. Cynarski (2018), dz. cyt.; D. Sądecka, M. Janusz, K. Sochacka (2019), dz. cyt.

²⁹ W.J. Cynarski, Z. Reguli (2014), *Martial arts science institutionalisation: specialized scientific periodicals*, „Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology”, 14(1): 54-62; W.J. Cynarski, K. Kubala (2015), *Scientific travel to Brno: the next step toward institutionalisation of martial arts research groups*, „Scientific Review of Physical Culture”, 5(4): 290-295.

³⁰ Por. P. Pawelec, J.H. Yu (2019), „*Judo Kodokan Review*” as a „*Martial Arts Medium*”, „Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology”, 19(1S): 41-49.

³¹ W.J. Cynarski (2019), dz. cyt.

Szkolenia (warsztaty) metodyczne i techniczno-taktyczne w zakresie sztuk walki, konferencje naukowe oraz inne wydarzenia ważne dla funkcjonowania organizacyjnego sztuk walki mają już swe cykliczne imprezy³². Tak więc pewne działania, związane zwłaszcza z międzynarodowym funkcjonowaniem i współpracą organizacji sztuk walki, wypracowały już pewne formy instytucjonalne. Są to procesy szkoleniowe i ich koordynacja, projekty badań i ich realizacja, wymiana wiedzy w ramach „turystyki sztuk walki”, ustalanie kanonów w zakresie wymagań na poszczególne stopnie, uzgodnienia dotyczące regulaminów etc.

Podsumowanie i wnioski

W nowoczesnych odmianach *jujutsu* następują adaptacje i modyfikacje japońskiego wzorca. Pod pojęciem *modern jujutsu* kryją się różne rzeczy, często odległe od japońskiego pierwowzoru. Najczęściej są to systemy eklektyczne, od dyscypliny sportowej po różne postacie samoobrony. *Modern kobudo* to najczęściej po prostu zbiory technik władania bronią, taką jak kije (różnej długości), pałki z uchwytem *tonfa*, widełki *sai*, cepy dwu- lub trzysekcyjne, różne odmiany białej broni szermierczej, broni drzewcowe, łańcuchowe itd. Z kolei *modern karate* to powstałe w XX lub XXI wieku szkoły – w Japonii lub poza Japonią, które uczą technik klasycznych z tradycji okinawsko-japońskiej lub mają charakter zlepkowy, tzn. zapożyczają pewne elementy z innych sztuk walki.

Dzisiejsze szkoły i organizacja tychże nowoczesnych sztuk walki przyjmują różne instytucje regulujące zasady ich funkcjonowania. Są one nie zawsze zgodne z wzorcami oryginalnymi dla tych sztuk walki. Zmieniane są programy nauczania, zasady przyznawania stopni i uprawnień. Przyjmuje się nowe postaci relacji, dostosowane do nowych warunków, gdzie współpraca następuje w warunkach pokoju i zaufania. Natomiast zachowywanie pewnej hierarchii i tradycyjnych relacji interpersonalnych w grupach ćwiczących, terminologia i stroje, ceremoniał i autorytet nauczyciela, są tu w jakimś stopniu raczej egzotycznym ozdobnikiem. W szkołach szanujących dawną tradycję jest tego więcej, a w tych bardziej progresywnych – nie ma już prawie wcale.

³² W.J. Cynarski, K. Kubala (2015), dz. cyt.; W.J. Cynarski (2017), *A cyclical meeting of experts as a special case of martial arts tourism*, „*Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*”, 17(3): 31-37; J.A. Johnson (2018), *Report on the 7th International Congress of IMACSSS and the 4th World Congress of Sports and Martial Arts*, „*Revista de Artes Marciales Asiaticas*”, 13(2): 172-176.